

Prof. PhDr. Miroslav Dudok, DrSc.

Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave

Oponentský posudok dizertačnej práce

Marija Vlašić: Tradicija purizma u hrvatskom jezikoslovlju. Tradice purizmu v chorvátské jazykovědě. Vedoucí práce: Prof. PhDr. Hana Gladkova, Csc. Filozofická fakulta, Univerzita Karlova v Praze 2010, 237 s.

Dizertantka komplexne, vyčerpávajúco a chronologicky opisuje vývin puristických názorov a postojov v chorvátskej jazykovede od predpisovného obdobia po súčasnosť. Dizertačnú prácu člení na štyri základné kapitoly: 1. Jazykový purizmus (Jezični purizam, s. 9-32), 2. Chorvátsky jazyk a purizmus (Hrvatski jezik i purizam, s. 33-97), 3. Chorvátska jazykoveda a purizmus na prelome tisícročí (Hrvatsko jezikoslovlje i purizam na prijelazu tisućljeća, s. 98-195) a 4. Záver (Zaključak, s. 198-200). Ide o skutočne aktuálnu tému, lebo chorvátsky národ sa zaraďuje medzi tzv. lingvocentrické národy.

Na začiatku rieši teoretické otázky purizmu, analyzuje východiskovú literatúru a vysvetľuje puristické postoje "ako konštanty chorvátčiny". Po kritickom rozboře termínu purizmus a najvýznamnejšej svetovej literatúry o purizme (hlavne Georg Thomas, ale i Jiří V. Neustupný, Robert L. Trask a i.) zameriava sa na zhovievavejšie alebo menej zhovievavé, no nikdy odmietavé, postoje o purizme v chorvátskej jazykovede (Zlatko Vince, Radovan Katičić, Marko Samardžija, Stjepan Babić, Stjepko Težak, Marija Turk atď.). V prevažnej miere sa identifikuje s názorom amerického jazykovedca G. Thomasa na purizmus, ktorý purizmus vníma ako prejav želaní jazykového spoločenstva, alebo jeho časti, ochrániť jazyk, alebo ho zbaviť cudzích prvkov, resp. prvkov, ktoré sa považujú za nežiaduce, predovšetkým však purizmus považuje za kodifikačný zámer, kultivovanie a plánovanie spisovného (štandardného) jazyka. Napriek oprávnenej kritike puristov a puristických prejavov v chorvátskej jazykovede, neraz aj veľmi vyhrotenej a ostrej, Marija Vlašićová vo svojej argumentácii v následnej opisnej časti práce však málo využíva ekolingvistickú filozofiu, metodológiu a argumentáciu, čím výpovedná hodnota jej kritiky purizmu

nadobudla v nejednom prípade iba rozmer deklarativnosti a neposkytuje očakávanú perspektívu hľadania východiska z radikálneho purizmu pre chorvátsku jazykovedu.

Rozsah reflexie puristických postojov u M. Vlašičovej je široký. Do svojej štúdie, v zhode s M. Samardžijom, zahrnula implicitný a explicitný purizmus. V rámci implicitného purizmu analyzuje puristické postoje prevažne v umeleckej literatúre (už od prvých latinských pamiatok v Chorvátsku – *Šibenská modlitba* zo 14. stor., Marulićova *Judita* z r. 1501, román Petra Zoranića *Planine* z roku 1536 atď.). Jadrom Vlašičovej reflexie purizmu v chorvátčine je tzv. explicitný purizmus od začiatkov normovania chorvátčiny v 2. polovici 18. storočia, v 19. storočí, hlavne v 20. storočí a po založení súčasného chorvátskeho štátu.

Do dizertandkinho konceptu kritiky purizmu v chorvátčine a podrobného opisu jeho prejavov veľmi dobre zapadá príloha s takmer všetkými dokumentmi, ktoré riešia jazykovednú a legislatívnu ochranu chorvátčiny a otázky purizmu z vývinového a chronologického aspektu. Uvádza nielen dôležité doklady pre uvedenú problematiku, ale v nejednom prípade i málo dostupné dokumenty, ktoré neraz boli zdrojom mystifikácie chorvátčiny a chorvátskeho jazykového purizmu (napr. *Književni dogovor u Beču, dokumenty z obdobia NDH, Novosadski dogovor* a pod.).

Práca sa vyznačuje veľmi dobrou citačnou infraštruktúrou, všetky tvrdenia sú podložené buď vlastnými argumentmi, častejšie však odkazmi na literatúru, ktorú poctivo uvádza. V tomto smere sa iba okrajovo vyskytujú netransparentné odkazy na sprostredkované citácie, napr. odkaz na Ševčíka 1974, ktorý nie je spracovaný v zozname literatúry. V práci tohto charakteru by sa však nemali vyskytovať gramatické a pravopisné nedostatky typu nedodržania zhody v rode (s. 58), v páde (s. 61, 120), miešanie čakavskej a štokavskej normy, možno iba preklep *otpor nije moga biti osobito jak* (s. 75) miesto *mogao*, nezrozumiteľná argumentácia, napr. pri písaní príslovkových výrazov spolu alebo oddelene *u vjetar/ u vjetar* (s. 132) pričom uvádza len oddelené písanie a pod. Veľmi rušivo pôsobia aj preklepy pri interpretácii dokladov, napr. *ručak kojega si pojeo* umjesto *koji su pojeo* (s. 184). Podobne by práca takéhoto druhu už nemala obsahovať ani pravopisné nedopatrenia, hlavne to platí pre písanie čiarok, a to aj napriek tomu, že dnes v Chorvátsku neexistuje všeobecne platné jednotné pravopisné kodifikačné dielo, o čom píše aj dizertanka a analyzuje túto situáciu vo svojej dizertačnej práci.

Napriek uvedeným nedostatkom dizertačnej práce, Marija Vlašičová je veľmi dobre informovaná, keď ide o problematiku purizmu v chorvátskej jazykovede a neprehliadla ani jednu publikáciu, či štúdiu, ktorá je podstatná pre jej prácu. Naopak, analyzuje aj málo dostupné práce a články, opisuje inštitúcie, ktoré regulujú otázky jazykovej politiky a glosuje chorvátske jazykovedné časopisy, ktoré sú buď zdrojom jazykového purizmu alebo predstavujú jeho brzdu. Vo svojej kritike chorvátskeho purizmu v jazykovede správne konštatuje, že ide o jazykovedný purizmus, nie jazykový purizmus. Pri väčšine jazykovedcov s puristickou orientáciou vidno, že

dôverne pozná ich autentické názory, čo platí hlavne pre povojnových autorov. Pri iných často interpretuje ich puristické názory prostredníctvom dostupnej literatúry o nich, ako je to, zdá sa pri Bohuslavovi Šulekovi. Ináč by asi postrehla, že zdrojom jeho jazykového purizmu nebola (okrem iného) iba dobová česká jazyková situácia, ale aj jeho rodná slovenčina.

Na záver podotýkam, že napriek uvedeným poznámkam do diskusie, dizertačná práca Marije Vlašičovej *Tradície purizmu v chorvátskej jazykovede* predstavuje premyslenú a koherentnú vedeckú štúdiu, aj keď v istých zložkách možno trochu koncíznu a deskriptívnu, čo pramení v snahe zachovať jej vierohodnú informatívnu hodnotu. Práca sa vyznačuje jasnými formuláciami, zo stylistického a textického aspektu sa číta hladko, spôsob argumentácie svedčí o jej vecnosti. Tieto a podobné kvalifikácie ma preto vedú k jednoznačnému rozhodnutiu: **po úspešnej obhajobe dizertačnej práce navrhujem Mariji Vlašičovej udeliť vedecko-akademickú hodnosť "philosophiae doctor" (PhD.) vo vednom odbore slovanské jazyky.**

V Bratislave 3.5.2010

Prof. PhDr. Miroslav Dudok, DrSc.